

KÖZMŰVELŐDÉS

KIADJA AZ ERDELYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT. — MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési
jérek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatal-
nak köldendők.

Az előfizetés díjai:	
Egész évre	8 Kor.
Félévre	4 „
Negyedévre	2 „

Nyomorúság és a társadalom.

(O.) Valahár yszor adakozók nevét közli a napi-sajtó, keblünk feszül, szívünkön azt rezgi a szánakozó érzés húrja, hogy mégis van könyörület a vagyonos társadalom rétegeiben, van érző, meleg szíve a húszadik század embereinek is. Pillanatra ledül a gazdagság, a pompa és gőg-emelte magas fal. A divatos szalon öltözet a daróccal, a selymes bársony ruha a szakadozott ronggyal érintkezik. A munkától kérges tenyér érezi a jóságos meleget, mi a puha, kis kezekből árad és átszalad az élet küzdelmében kifáradott, kidagadt ereken. Tavasz napfény és semmi egyéb. Szemfényvesztés és nem igaz dolog. Minden van, csupán melegség nincsen. Nem is lehet, mert a jöttetek rugóját a szíven kívül kell keresnünk. Hagyjuk azonban ezt.

Bármiképpen nyilatkozik meg a társadalom lelke, könyörületének akármilyen mozgatója, a gáncsnak, a kritikának el kell némulnia. A jótétemény mindig dicséretes: ha halálos ellenségtől jön akkor a

legnemesebb, de csak a kereszténység szel-
lemében tekintve.

A mélyen gondolkozó léleknek annyi nem elég, hogy van szegény és van alamizsna. Látja a sürgés-forgást, az alamizsna gyűjtésben kifáradott honleányokat. Megnézi a hajléktalanok házait, a népkonyhák örökké éhes látogatóit. Ma ingyen fa, holnap ingyen kenyér, holnapután ingyen tej és Isten tudja mi jön még ezután? Csak egyetlen-egy nincsen ingyen szeretet.

Sok az önzés. De ki törődik véle, ha falatot nyújt az éhezőknek, meleg ruhát a szegény iskolás fiuknak? Minél többet ebből az önzésből. Szeretet hiányain már ez is valami. A jótékonyosság zsillipeit kár volna elrekeszteni. Hozza csak télen a melegítő fahasábokat, a gyógyítószert, élelmet, mert ijesztő mód nagy a betegek, fázódók és éhesek száma.

Mi is ez a divatos jótékonyosság? Ez manap némelyeknél eszköz a feltűnésre, sokaknál az elismerés megszerzésének a kulcsa, másoknál a hiúság legyeztetése

és igen soknál sport, mit akkor is lehet üzni, mikor nem tippelnek. Nálunk még ilyenforma. A művelt nyugaton már több ennél. Társadalmi szükség. Az ebnek dobott ételmaradék, mit azért kap, hogy ne harapjon. Szegény állapot. Pillanat alatt fel-falod és újból ébezel. Ne aggódjál. Mást vezet utadba az útja és te újból kapsz valamicskét. Nem szánom sorsodat. Inkább sajnálom azt a társadalmat, melynek ilyen nyomorult alamizsna-dobálással kell biztosítania, ha nem is életét, legalább ruhája épségét. Durva, sértő lehet a hasonlat, de találó. Ma már vannak testületek, melyeknek szakaszott ilyen a felfogása. Ezek visszautasítják az alamizsnát. Nem alamizsnát kérnek, hanem osztozkodást követelnek. Éheznek, de nem nyúlnak a feljők dobott morzsához. Zsörtölődnek, fenyegetőznek és hol nagy a számuk, szívök durvaságát, ferde gondolkozásukat nem is palástolják.

Mióta hódítanak ezek az eszmék? A pusztításnak, rombolásnak mennyi idő óta vannak apostolai?

Mióta a szeretet Istenétől távozik a

T Á R C A.

Nehéz órában.

Ketségbevesz nésem vergődésed,
S én — gyöngé ember, — nem segíthetek!
Van-e nagyobb kincs, mint a te hűséged?
O'adnám érte fájó szívemet!
Úgy érzem, mintha bennem éles kések
Hasítanának tátongó sebet.
Való-e ez, vagy tán egy szörnyű álmom? . . .
A könyv szívárog reszkető pillámon.
Reám tekintesz, s édes vonalozással
Simulsz keblemre, drága mindenem!
S még most is ilyen tenger fájdalommal
Egész valódat szenteled nekem!
En átölellek reszkető karommal,
Pihenj meg az én fájó szívemen!
Egy hangodat, egy sóhajodat várom . . .
A könyv szívárog reszkető pillámon.
Az nem lehet, hogy elveggyen az Isten!
Nem téged büntet, — engem sújt vele;
Ó hát ne téged, — de engem tekintsen,
Kit örületbe sodorhat bele!
Rajtad kívül e földön semmim sincsen,
Híze' életültem tövissel tele!
Ne hagyj el engem! im' karom kitárom . . .
A könyv szívárog reszkető pillámon.

Ha eltávozol, — sötét lesz körültem,
Mint este, ha a nap nyugodni tér;
Ó, de a napért könybe nem merültem,
Mert virradáskor — tudtam — újra kél.
De ha te elhagysz, kiért eddig éltem;
A napsugára vissza soh'se tér,
S a virradást már hasztalanul várom . . .
A könyv szívárog reszkető pillámon.

Ó temető! be tele vagy virággal!
A tavasz csökjün meuryi rügy fakad!
Es üdvözlő a csattogó madárdal
A napsugárban fénylő szirmokat.
Mit ér neked, ha egygyel több virággal
Lesz pázsitod ma ismét gazdagabb?
Neked virág, — nekem egész világom! . . .
A könyv szívárog reszkető pillámon.

Foly, foly a könyvem. Miért vessek gátat
A felbugyogó forrásnak? miért?
Nem rejlődöm el, minden ember láthat,
Fedig tudom, hogy senki meg nem ért!
Es jobb is így! Csak engem ér a bánat,
Ne tudja senki, hogy kiért, miért?
En életemet váltságu'l kint'om
Te érted, édes pusztuló világom! . . .

Révai Károly.

Eldobott élet.

Este van. A mi utcánk ilyenkor hamar elcsendesedik. Nem esik bele a központ sűrűgördülő forgalmába, kevesen is laknak benne; a városi tanács jóvoltából csak egy szomorúan pisllakoló olajlámpa világítja meg az első felét, míg a másik fele örök sötétségben pihen télenyáron egyaránt.

Bizony csak az jár erre, a kinek éppen kell vagy itt lakik.

S különösen így este oly barátságatlanul kihalt ez az utca . . .

Asztalomnál ülök, s dolgozom. Hirtelen fölrezenek. Valami tompa zörej hallatszik kívülről. Mintha az esőcse hullott volna le a háztetőről. De nem az. Pisztolydurranás alig ötven lépésnyire az ablakomtól. Kifutunk. Egy ember tekszik a földön. Az imént lötte meg magát. Még él, szíve alatt a tátongó sebből habosan és sürün tör elő az életet adó vér. Férfiak, asszonyok segítenek rajta, a hogy tudnak. Fölfektetik valami padra. Ruháját széttépik s a sebet mosogatják, kötözgetik, s várják a rendőrséget, az orvost.

A kíváncsi tömeg egyre nagyobbodik. Körüllálik a haldoklót, a ki bebunyit szemmel egyre sáppadó arccal sürün veszi a lélegzetet.

társadalom. Abban a pillanatban, melyben kilépett a vallás légköréből, fel kellett építenie a humanizmus házáit, palotáit, kénytelen volt bevezetni a humanizmus sportját. Ez a szó: humanizmus sokaknál valláson kívül álló jótéteményt jelent.

Egyelőre jelenthetett. Ma több annál. Eszköz, melylyel a hitéből kivetkőztetett alsóbb néposztály szemébe port hint a társadalom. Ma fegyver és védelmi bástya, de ha a vallással nem szövetezik, bomlik és maga alá temeti mindazokat, kik akár félelemből akár önzésből emelték.

A caesárok bizalmas körben megvetik, lenézik azt a dologtalan néposztályt, mely éhségének és szíve durvaságának a „panem et circenses“ ordításával ad kifejezést. Mindkettőből juttatnak is annak. A népszerűséget mindenha szerették, a nyers és erős tömegetől mindig félt, remegett a hatalom. A huszadik század társadalmára is talál a pogány gondolkozásmód. Most még többen vannak, a kik követelnek. A kielégítés után mindig merészebbek. Mi lesz, ha az olesó népszerűséget nem szerzi meg a humanizmus szűk marka? Isten a tudója. A szegénységet csupán ideig-óráig feledtetni az emberszeretet. Eleget adni lehetetlen. Itt egyedül a keresztény szeretet segíthet. Ha a gazdag és szegény szívét egyaránt átjárja a Krisztusi szeretet, a káritász, melengető napfényénél, rázkódítás nélkül fog tovább haladni az emberiség. Ezzel szemben a humanizmus csak pislogó mécses. Az első nagyobb szél eloltja, s a sötét éjszaka rémes leszen az ő sötét cselekedeteinek.

Vissza tehát az isteni Szívhez, annak melegéhez.

„**Jó Locke ez nekünk.**“ Elapt. évi 11-ik számában fenti cím alatt „egy kerületi pap“ tollából oly közlemény jelent meg, a melyhez mint az érintett választó kerület választó polgára, hozzászólani kötelességszerű dolognak tartom.

Az alkalmat t. cikkirő nyitotta meg. Helyesen tette-e vagy nem: bírálják el mások. Mi hasznájuk föl.

De én mindenek előtt, — a személyeskedésnek még árnyékát is kerülni óhajtván — kijelentem, hogy az a „kerületi pap“ csakis a képviselő választások liberális módjainak és eszközeinek a közreműködő vármegyei hatalom minden erőből jövő nyomásának nem ismerése miatt beszélhetett így. Így nem esoda, ha hazulról eresztett elméleti tanácsaival többet ártott az ügynek, de nevezetesen kerületi papársai jószándékú keresztény politikai törekvésének, mint a mennyit használni vélt. Miket is mond?

„Baránszky katholicitása fölött nincs tisztában.“ „A katolikus papság jelöltet állít, s a katolikus jelöltre még 100 szavazatot sem tud összehozni.“ „Világos, hogy a nép vezetése kiesett a papság kezéből.“ Megfoghatatlan okból „az oláhországi g. keleti pópákkal, mint esős- székhez hasonlókkal“ veti össze a kerületi papság helyzetét, s végül befejezi ama jóakarató buzdítással, hogy „dolgozzunk, tegyünk már valamit a nép javára, hogy a vezető szerep ismét hatalmunkba kerüljön, s akkor a lapok nem lesznek tele meddő jajgatásainkkal.“

Itt a pópák felémítésénél talán csak nem elméskedik az írő? Azért kérdem, mert némely ember annyira humoros, hogy nem lehet tudni mikor tréfál, s mikor beszél komolyan.

Ezen kijelentéseivel a cikkező megengedte magának, hogy a választásra lejött néppárti képviselők pár nap aatt az itteni helyzettől több tájékozottsággal térjenek haza, mint a mennyivel ő itt maradt.

Az országgyűlési néppártól, mely a keresztény politikai elvekért oly elszánt küzdelmet vív, annyi üldözés és gyalázás dacára, csak föl kell tennünk, hogy onnan megbízható kath. férfiak küld és ajánl, olyant, ki a párt szellemét, programját ismerve vállalkozik — a párttal együtt — a küzdő térre lépni. S hogy ezt én így bigyjem, arra már az is elég, hogy az il-

lető felvette a küzdelmet e választásairól bírs megében.

Nem áll, hogy a kath. papság „jelöltet állít“; de az sem, hogy „100 szavazatot nem tudott összehozni.“ Ezért mondom, hogy tájékoztatlanában szenved.

A párt jelöltet küldött s ajánlt, a papság elfogadta s el is kellett fogadnia, ha fariensu nem akart lenni, de hogy miképen támogatta, az más kérdés.

Elég sajnos, akadnak, kik az ügyet úgy félvállra veszik s egyáltalán kétségbe esnek a siker miatt, nem bízunk az eredményben s így meg sem kísérik a küzdelmet, hanem egyszerűen bizonyos félelemmel félre vonulnak.

Hogy pedig 3 tanító s 4 pap a keresztény néppárt győzelmét nem igen képes diadalra juttatni, — az könnyen elképzelhető.

A t. cikkező vitatja, hogy a papságnak föltétlen joga van a nép politikai irányításához és vezetéséhez s kalapot emel azon papok előtt, kik a népet nem csak a templom ajtóig, hanem az urnáig is el tudják vezetni, de elfeledte jelezni, hogy ő a százat annyira, hányval pótolta ki, s ha egygyel sem találta pótolni, mily okok miatt?

Biztos forrásból állítom, hogy az egy Tusnádról 40 székereu, 40 kortes kézzel-lábbal, éjjel-nappal való állandó, serény működése ellen 122 szavazatot vitt. A kortesek persze 6 kortesből állandóan tömve tartották s megmaradt 1/3 rész választóikat, a csap alól ültették székére.

Érdekes, hogy a terelők között 3 ügyvéd, egy árvaszéki üllök, 2 közs. tanító, 1 nyug. levéltáros, 1 állatorvos is tevékenyen működött.

Ezeket kívül volt ott postás, vasutas, zsandár, finánc, bírák, jegyzők, esküdtek, a fűrészgár zsidai mesárosok, boltosok és kocsmárosok. Nem kevesebb szorgalommal működtek más községekben is. — Átlag kimondhatjuk, hogy minden 2—3 választóra egy hű kortes esk, kik állandóan, még alvó ágyában is fülön fogva tartották áldozataikat. Mert hát a beszámolásnál ez a babér, — ki többet foghatott.

No és ily körülmények között s ezen móddal szemben mily vezető szereplést gondol a cikkező kivált Menaságon, hol az egyház emléjén megöszült öregebb kath. tanító, az ő kath. kollegáival együtt áll a szabadelvek élén: sőt még — mint a multkor — gyászolobogó kitl-

A fejénél egy égő gyertyát lobogtat a szél. A bajdosó fény néha-néha odavetődik a sárguló homlokra, mely bideg verítékben gyöngyözik. Vajjon ki lehet ez a java korabeli munkabíró férfi, a ki így dobja el magától az Isten legnagyobb ajándékát, az életet!!

Valaki odafurakodik a padhoz, s fölveszi a gyertyát. A cigarettáját gyújtja meg vele, de a haldokló arcába is belenéz, s aztán megmondja a nevét. A név ismerős, gyorsan kél szájról-szájra, s a bámészkodó tömegben egyszerre megindul a beszéd, hiszen alig van közte, a ki életében a haldoklót ne ismerte volna.

Én a háttérbe állok. Mellettem egy fiatal vasuti hivatalnok burkolódik a köpenyében. Ismerősök vagyunk. Két kicsi gyermekével sokszor látom boldogan játszadozni a lakása ablakánál, s én egyedül való ember olyankor mindig megállok, hogy abban a tiszta s egyedül igaz boldogságban gyönyörködjem.

Most ő is idejött; köszöntjük egymást s aztán hallgatjuk a tereféré, a melyből egy elhibázott, egy céljavesztett életnek szomorú tragédiája rajzolódik elénk.

Munkás ember, iparos volt, mint anyyi más, de nem éhezett, nem kellett éheznie, mint anyyi másnak. A műfaragást tanulta, s annyira ügyes volt a szakmájában, hogy havonta 60—70 forintot is megkereshetett. Megis keregett anyyit. Egyszer többet, másszor keve-

sebbet, de munkája mindig volt. Munkája és egészsége. Istennek két legértékesebb ajándéka, mely mindenkit oda visz a boldogsághoz, a megelégedettségé révpontjához, ha ezt a helyes uton keresi.

Oh, hányan járnak köztünk, a kiknek nincsen munkájuk és hányan a kiknek munkájuk volna, de nincs egészségük. Neki mind a kettőt megadta az Isten. Miért kellett hát mégis így elvesznie!

Halga! Valaki megint bangosabban beszél. Valami asszony, a kiknek gyermekei lehetnek.

— Hát neki vége van. Agyonlőtte magát. De mi lesz a feleségéből, három apró gyermekéből?

A vasuti hivatalnok mellettem hirtelen megmordul. Fülkapja a szót, s csak úgy magának mondja:

— Tehát férj volt? Apa volt? Istenem, hogy tudott hát mégis így cselekedni.

Szaván végig rezeg a családjáért élő, az övéiért dolgozni akaró erős férfinek egész szeretete.

Es én felelek. Felelem azt, a mit az imént a haldokló mellett mondott, ennek volt lakás adója, egy tisztességben megöszült mesterember.

— Kerülte a templomot, de annál többet lakott a korámában. Imádkozni elfelejtett, de megtanult káromkodni. Hite, Istenben való bizodalma s ezzel lelkiének sok nemes érzése ál-

dozata lett romboló szenvedélyeknek. Nem esoda hát, ha így cselekedett.

Igaz, most már értem. Szól mellettem a férj, az apa. Pedig de hányan nem értjük! Mi bölcs, sokat tanult emberek, úgy megtudjuk mosolyogni az imádkozó embert. Tréfánk, olesó életünk céltáblájára tesszük azt, a ki vallásai törvényeit szerint él. Mi annyira kicsinynek, annyira csekélynek tartjuk a hitet, a vallást, s annak törvényeit, hogy a templomokat könnyítárákká szeretnők átalakítani, s tanári értekezletekből komoly arccal arra kérjük a minisztert, hogy a szakiskolákból kizűzőlje ki a vallás oktatást, mint fölösleges tantárgyat.

Mikor aztán egy ilyen önmagával, a világgal meghasonló lélek az egyneműlyt vesztí s mint hitvány rongyot, eldobja magától az életet, melyet önmagának s övéinek szereteteinek boldogítására tudott s kellett volna felhasználni, — akkor mi bölcs, mi okos emberek nem merünk, vagy nem akarunk a baj gyökereére tapintani. Látjuk és szomorúan hirdetjük hogy a társadalom beteg, de a biztos gyógyulásnak radikális szereit megvetőleg félreteljük.

Hitet uraim, hitet kell adni az embereknek s a vallásérkölösi motívumokat nem kiűrtani, de bele kell vinni a társadalom minden rétegébe; s kell vinni az iparos műhelyébe, a kaszárnyába, a tanári katedrára, a bírák asztalára s a hivatalok termeibe, szóval mindeülvé, a hol

zésére, most pedig a néppárti jelölt s képviselők lehurrogására mesteri módon árták a biztatást.

Szerintem ilyen s ehhez hasonló okok miatt kár világgá kürtölni azt, hogy a vezető szerep kiesett a papság kezéből, hisz ha ez tényleg meg is volna, éppen nem csodálni s hirdetni való dolog ezen állapotokkal szemben.

A győzelem főokát sem említi t. i. hogy ingatag, gyenge jellemű, könnyen megvesztegethető és megfélemlített néppel van dolgunk, kiket mint a birkákat darabszámra lehet megvásárolni. S ha ilyen népre egy hivatalos vármegye ráveti magát, győznie kell. Sorsát maga kovácsolja, tehát viselje.

A községek büzös levegőjébe a pap csak nem mellet részeg embereket vezetni: az uton nem lehet, házról házra — mint az ellentét — nem járhat, a szószokre pedig szájköször vanelve.

A papság politikai szereplésének megnehezítése különben Györfly Gy. úr ismert katolizációsának tudható be, ki mitől fogva az ő szerkezet nem tolják, a hordótló oktatja kath. székely néplünket a papja iránti tiszteletre.

Hiba volt az is, hogy a került papja és tanítói kara egyszer sem tartott közös értekezletet, a melyen egymás szemé közé nézve, — a jelölt jelenlétében — bizonyos megállapodásra jutott volna, annak megbeszélése után, hogy bizony csut dolog kath. tanítónak a liberális bispárti szolgálatába szegődve, az italtól lelkesülő népet példaadásával, papja gyalázásának ballgatásával s személyes szavazatával irányítani.

Lam a szabadelvű tanítók pártértekezletre mennek, terveznek s a kivétel dolgában több akaratot juttatnak érvényre. — Ne szégyelje és ne féljen a kath. tanító se megvallani a keresztény elveket a politikában is!*) *Kerületi választó.*

*) Szívesen köztöltük e választ, mert tudjuk, hogy szerzője az alicsi keresztény politikai és társadalmi mozgalmaknak legdekorabb képviselője a világiak között. Megjegyezzük azonban, hogy az előző cikkben nem látnak semmitől személyes sértést, támadást az alicsi papság ellen, sőt inkább egyeseknek dícséretét. Éppen e percben kaptunk gyors értesítést az előző cikk irójától, kinek hozzászólás végett azonnal megküldöttük ezt a választ. Az illető maga is azt vallja, hogy az ő sorában nincs sem komoly sértés, sem tréfás gúnyolódás. Együttal kijelenti, hogy nem relették választás, mert I. a jelen választ szellemével nagyjában egyetért, a választ lényege megerősíti az ő közléseit és a helyzetet ő is építvisi, mint a relikia irója. Ha pedig a helyzet javítására irányuló mozgalmat indult meg a kerületben, ő benne a legtevékenyebb munkást fogják megtalálni a vezető férfiak. A munkák részéről ezzel az üggyel befejezettek tekintjük. *Szerk.*

emberek vannak és lelkek, a kik boldogsággért epednek s keresik a napot, mely az arra felé vezető utat áldó fényével bevilágítja.

Mert az Isten nem meze, a lélek is van és utja az erkölcsi züllés, a szenvedélyek, a gonosz istentelenségek mélységes örvényei fölött vezet. Biztosan halad a veszedelmek fölött, míg erős lánc kapcsolja az éghez, de ha ez a lánc elszakad, lezuhan, s magával rántja szülőket, családok boldogságát is. De minden céljavesztett, eldobott élet, egy-egy seb is a társadalom, s a haza testén s ezen a seben át az egészséges vének jó adagja néha haszontalanul, de a legtöbbször kárt okozva szintén kiszivárogoz...

Közben megérkezik az orvos, s mialatt a haldozó sebhét megvizsgálja, az eldobott élet is semmivé lesz.

A ki élni nem akart, tehát meghalt. — És mennyi ezren halnak meg így? A statisztika rideg számai legalább azt mutatják, hogy az öngyilkosok száma nap, nap után szaporodik.

Micsoda rettenetes bizonyíték arra, hogy egyesek, családok, nemzetek boldogságához nem elég csupán a munka. Hit kell ahhoz. Erős hit és erős ima, s a mi ezebből fakad: a hivatás minden terén a telteinken átszűrődő mélységes vallásos és erkölcsi érzés...

Higyjétek el, egy céljavesztett, egy könnyelműen eldobott élet ravatala felet mindig lehet és mindig érdemes elmélkedni...

Szemler Ferenc.

Mikor kellene az idén megünnepelni husvét vasárnapját? A 325-ben tartott niceai első szent zsinat határozatai a husvét megünnepelésére vonatkozólag a következőket tartalmazzák: a) husvét elsőnapja mindig vasárnapra essék. b) A tavaszi nap-éj egyenlőségére következő hold tölte után való vasárnap a husvét. c) A zsidókkal együtt tartani a husvétot nem szabad. Ezen utolsó pontot úgy tartják meg, hogyha a holdtölte vasárnapra esik, ahhoz egyhét tartatik az ünnepe. Így a husvét legkorábban márc. 22-ére eshetik, ha ugyanis a nap-éj egyenlőség (márc. 21.) egyttal holdtölte is és szombatra esik. Ha pedig a holdtölte márc. 20-ra esik be kell várni a következő holdtölte t. i. márc. 18-án következik be, s ha ezen nap vasárnap, akkor a husvét ápril. 25-re esik és ez egyttal a legvégső határidő. Így a két határ között 5 hét vagyis 35 nap van.

Mi lesz 1903-ban? A holdtölte ápril 12-én éjjeli 1 óra 18 perckor következik be és ugyanazon napra van előírva a husvét is. A zsidók husvétje mindig a holdtölte napjára esik, mert Nisan hó elejé, mint minden hónap új holdra esik, 15-ike tehát a holdtölte napja. Így az idén együtt ülünk a zsidókkal a husvétot.

Mi ennek az oka? Az egyházi naptár szerint a holdkules (epacta) egy római szám, mely I—XXX-ig (ez utóbbit csillaggal jelölik) terjedhet, s minden évre más, de az év folyamán állandó jel. A mely nap mellé e szám írva van, azon a napon van az újhold.

Nézünk, hogy van 1903-ban? Az újhold napja a Breviarium szerint: jan. 29, febr. 27, márc. 29, ápr. 27, máj. 27, jun. 25, jul. 25, aug. 23, szept. 22, okt. 21, nov. 20, dec. 19, a naptár szerint: jan. 28, febr. 27, márc. 29, ápr. 27, máj. 26, jun. 24, jul. 24, aug. 22, szept. 21, okt. 20, nov. 19, dec. 18. Látható tehát, hogy három hónap kivételével mindig különbség van a kettő között.

Ennek pedig az a magyarázata, hogy a hold változásai közt az időtartam nem állandó hanem ingadozásnak van kitéve. A hold forgása saját tengelye és egyttal a föld körül is 27 nap 7 óra 43' és 11.5" alatt történik, vagyis ha a hold például az éggömb 90-ik fokánál van; ennyi idő múlva kerül újra oda vissza. Ha ugyanekkor a nap is éppen azon ponton van, akkor van újhold, de a hold naponként átlag ötven pernyi időt késik, s innen van, hogy harmadnapra a nap lenyugta után már feltűnik. Mikor azután újra visszaérkezik a 90 fokhoz, a napot már nem találja ott, és így nem lesz újhold, mert a nap már tovább ment. Ugy van az eset, mint az óránál. Déli 12 órakor a két mutató egymás fölött van, egy óra letelével a nagyobb visszajött a 12-ös számrá, de a kis mutatót már nem találja ott mert az az I-nél van, s az újabb találkozás nem a 60 perc: hanem 65' 27⁶/₁₁" múlva következik be.

Me nyi idő múlva ismétlődik az újhold? 1903-ra nézve a táblázat a következők: I. 18°58', II. 17°41'; III. 15°06'; IV. 12°05'; V. 9°19'; VI. 7°21'; VII. 6°35'; VIII. 7°05'; IX. 8°40'; X. 10°58'; XI. 13°40'; XII. 16°14'. Vagyis egyik újholdtól a másikig van 29 nap és a feltehetően 6 óra és pernyi időtartam. Az I. számított 1902 dec. 29 esti 10°41'-től 1903. jan. 28 esti 5°39'-ig; a XII. 1903. nov. 19 reggeli 6°10'-től dec. 18 esti 10°26'-ig.

Minthogy az egyházi számításnál ezen eltéréseket figyelembe nem lehetett venni, egy középértéket vettek fel, mely 29 és fél nappal áll (pontosan 29 nap 12 óra, 44' 29") és ez az oka, hogy eltérés fordul elő a tényleges idő és a számítás között. Így van az idén is, mert ha a szabályhoz szigorúan alkalmazkodnánk: bus-

vét vasárnapja ápr. 19-én kellene, hogy legyen; a mint a görög egyház tényleg akkor is tartja.

A holdváltozás tartamának különbözőségét az okozza, hogy sem a föld, sem a hold nem forog kör alakú pályán, hanem kerülék alakban és így más a gyorsaság nap közelben vagy föld közelben mint ellenkezőleg.

A husvét napjának kiszámítása egyebintant a következőleg történik: Az illető évszám osztandó 19-el: az osztási maradékot nevezzük: a-nak. Azután osztandó 4-el; maradék: b. Azután 7-el; maradék: c. Állandó mennyiségek 1800—1899-ig: m = 23; n = 4; 1900—2099-ig m = 24; n = 5. Keresendő még két mennyiség és pedig d. és e. cm + 19 a): 30 ha ebből az osztási maradékot kiirjuk ez lesz: d. (n + 2 b + 4 c + 6 d): 7 ebből a maradék lesz: b. A husvét napja pedig lesz: március 22 + d + e. Ha ez 31-en túl megy: akkor ez a képlet érvényes: d + e - 9, ez ápril hóra esik. 1903-ra nézve a betűk értéke a következők: a = 3; b = 3; c = 6; d = 21; e = 0; m = 24; n = 5. Tehát: 21 + 0 = 21 - 9 = 12 vagyis husvét napja ápril. 12-én van. De a mint fennebb kitént a csillagászati tényleges állapottal nem egyezik meg, mert a husvétot nem a holdtölte után; hanem a holdtölte napján ülünk meg, a mely körülmeny a niceai zsinat határozatával ellenkezik.

Csiky M.

† Buzás Mihály.

1831—1903.

Csik vármegye kimagasló alakját, egyik díszszékelyt, a haza hű fiát, egyháznak dignitariusát kísérte a gyászoló közönség a minap a szeretett hazaföld szentelt bantjai alá. — Buzás Mihály K. fehérvári t. kanonok, alicsi-kászoni kiérdemült főesperes, csikszémtármóni új plebános, 72 évi küzdelmes élet után megtért... a csendes emberek közé.

Erős volt teste és lelke, határozott az akaratosság akaratja; tiszteletet parancsolt külseje, engedelmiséget követelt szelleme; megalkuvást nem ismert jelleme, érdes volt szeretete is.

Csoda-e ha sokszor összehittközésbe jött a megalkuvás langyos szellemével? — Csoda-e ha koporsója fölött is öszeköltömböznék az álagazó egyéni vélemények?

Ismeretni, ki volt Buzás Mihály kanonok? ez ellen ömaga, még koporsójában is megbánódva tiltakoznék. — Megismertette ő magát közel és távolban 48 éves papsága alatt.

Azonban a kegyelet parancsolja egyes vonások felemlítését a tanulság miatt.

Az az erővel lüktető vérkeringés, mely egész életen át lázas tevékenységben tartotta testét és lelkét, — ősz hunszintyia székely szülőitől örökölt családi jellege. — Meghajlást nem ismerő egyenes lelkű határozottsága pedig, gondolkodás és tapasztalaton átszűrte egyéni jelleme.

Csikszent-Mihályon született, egyszerű földmives szülőktől, mit magas állásában nemes büszkeséggel emlegetett. — A szentkeresztben is Mihály nevet nyert. — Nem egy vér és husból kialakult szentnek könyebben utánozható képe, hanem a mennyei tiszta szellemek legbarciasabb arkangyalának példaképe vésődött fogékony gyermeki lelkébe s lebegett életén át szemei előtt. — Ő nemcsak nevet viselte, nemcsak buzgó tisztelője volt Szent Mihálynak, de hűségese követője is Isten ellenségeinek üldözésében, az egyház lanyha hiveinek ostromozásában — emberi teatben.

S dobjon követ rá a ki mer, hogy a tizenhét éves ifjú ilyen mihályi tüzzel rohan a harcdezt honvédek közé karddal kezében mint Péter apostol! Kézd elzántan a szent szabadság védelmében. — Itt kapta a csataterén az első, de harcias életének küzdelmében nem az utolsó s nem is az egyedüli sebet. Ekkor először tapasztalta, hogy az igaz ügy mellett kitejtett lelkesedés nem mindég hozza meg egyesek és egész nemzetnek a győzelem diadalmát. Hogy az ember nem arkangyal, a nemzet nem angyali kar. De hát elvette a 48 béit, hazát és nemzetet, leverő veszteség Buzás harci kedvét? Nem azért volt ő Mihály! — Krisztus katonái közé lépett negyvennyolcz éven át mint előbb karddal, úgy itt a kereszttel Kapisztrán szent Jánosként viaskodott a legvitézbekek között. — A meggyőződés volt ereje s az erő érzetében gyarapodott meggyőződése. Talán soha nem is kételkedett, oly szent volt hite s ebből az erős hitből dúsán táplálkozott többi erénye. Saját emberiségéből vítezi érdemei által a törzsiattiz díszes rangsorozatba küzdötte fel magát. 48-ban káplár; 48 év alatt káplán, plebános, aleperes, főesperes, kanonok!! fokozatosan emelkedő önzerttel!

Az újabb rohamosan haladó kor nem értette őt. Ő sem akarta érteni az új kor szellemét. Nem kért belőle.

Buzás Mihály a régi vallásos korban nevelkedett. — Akkor, a midőn általános meggyőződés, életelv volt, mit ma az iskola gyermekkel is alig lehet elbitetni, hogy „azért vagyok e földön, hogy látni megismerjem, elismerjem, neki szolgáljak és ez által üdvözöljek.“ Akkor, amidőn az egy igaz, és egyedül üdvözítő anyaszentegyház parancsainak megtartása volt legfőbb törekvése urnak és szegénynek. Midőn minden egyéb törekvés ez életelvnek áll szolgálatában. Midőn a bazaszeretet szent érzelme is az egyháznak volt feltékenyen öröztő szíve léánya. — Ennek a vallásos kornak volt Buzás Mihály bebalzsamozott maradéka: a kornak szellemé volt benne megtestesülve, megcsontosodva megacélozva; ezen örök szent elvektől nem tángott ő soha, a negyvennyolczól nem engedett semmit. Azért nem érti őt az új kor modern gyermeke.

Ha voltak a próféta közt, kik villámot kértek az égből, ha a szelid Krisztusnak tanítványai között voltak „boanergesek“ a „meny-dörgés fia;“ a mi korunkban, a mi körünkben Buzás Mihály volt a boanerges. Egy jelszót ismert: „előre“, haláláig hangoztatta szóval, életével. Templomi szöveken, a vármegye házában, status gyűlésen, koronákon, társas összejöveteleknel felhasználta az akalmat: szórta szavának villámait, vágott eleven eszének éles vasával, menydörgött erős okoskodásának kiméltelenségével, mindenképpen szóta ezt a sötét világot.

Mint vitaközö szönek a modern kor párbajszabályait nem mindig tartotta be. A szabadvágás rendszerét követte. Mindég hevesen támadott s sokszor magát fedezetlenül felelte, ami sértést okozott neki. A gyengébb ellenfél higgadtága hozzátérkezhetett.

Mennyi nagy gondolatot dolgozott fel az a lázasan működő agyvelő hosszú életében! Az ő beszédes ajkai sem voltak képesek azt mind elmondani.

Egy rövid szemelvény hirdett elveiből idézetképpen nem fogja sérteni talán a kegyeletet?

Mihályi lelkiületével Isten ellenségének, megtestesült Lucifernek, nézte a „farizeni liberalismust“, a „féktelen szabadságot.“ Minden hit, csapást, mi hazát, egyházat ért; ennek totta fel bűnül.

Az álliberalismus szabadtította fel a Krisztusúlo nemzet ivadékát Krisztus követőivel

egy rangra. A trónt és oltárt felforgató szabadkőműves hazugságot a liberalismus usztotta az igazság sziklája ellen.

A liberalismus hozta a nyakunkba az egyházellenes, hazát értő törvényeket, a szabad vallástalanságot; kikézdette hét szentségünket elől és hátul; a keresztiség kiszolgáltatása elé akadályokat gördített; a házasságot eldobta, a következő öttel nem gondolt, a szentimészt megtemplizte, a szöszékre szájkosarat vetett.

A liberalismus ellen felhozott minden egyes vadjára retrénnül rádörögte a szöltárok erőteljes átkát; ezért jön a büntetés az elfajult ivadékra.

Ő maga pedig azt kívánta volna, hogy az ősi kath. egyház miként a múltban: országos védelemben részesüljön, hogy a még kiskorú nép ne engedessék saját anyagi romlására lelki kárhozatára korlátlanul szabadon; hogy a mint az állam iránti kötelességek teljesítésére, tan- és katonai kötelességre, adófizetésre ikényszerítették, úgy kényszerítették rá Isten iránti kötelességeinek teljesítésére is. Mi katholicusok is szeretjük a hazát, nem egyszerű de sokszoros szenttel; Istenért Istenben, lelkiismeretileg megszentelt szent szeretettel; Isten nélkül nincs hazá“. szóval: Mika El, az Isten földi országának volt parciais fejedelme; konzervatív elvei mellett dühös forradalmár, ki egész életén át azért veszekedett, hogy legyen béke. Ezért nem értette az utókor, az újabb korszellem.

S midőn ezt a második csatát is elvesztette, az ujkor felgöngyölése átrobogott feje felett a nélkül, hogy azt feltartóztathatta volna, meghasonlott a világgal és önmagával. Visszavonult a nyilvános szerepléstől, hűvének, szorosabb papi kötelességének élt, csak magában szörfözött reggeltől estig a felfordult gonosz világ ellen, míg ereje gyengültével visszavonult szentkirályi csendes tuskulanumába s talán nem is az a megfűlés, mint a csendesség okozta halálát; de itt is, haláltusájában is átküzdötte magát a márciusi idusi ünnepegeken s csak azután szerelt le teljesen. Most már csendes ember. Szabad beszélni felelte. A pillanatnyi fellobbanás lehet téves, lehet, szalmatűz, de midőn egy hosszú életnek itynemű szakadatlan lobogását látja, ez a gondolköz ellenemélyent is megjele. Ez bűn, ez hiány nem lehet. Inkább túlradása a jó ügy mellett lelkesedésnek. Ki ezt hibának mondja, ezzel is nagy embernek minösíti Buzást, mert kis embernek ily nagy hibái nem lehetnek. Elöttem ez tisztelet parancsoló tulajdon, önemésztő áldozatkészség, erény, mihályi szellem, krisztusi keresztényi lelkület. A halott előtt egyaránt hajtunk meg fejünket. Erőn harcot harcolt. — Sajnáljuk, hogy diadalt nem aratott. Ember Mihály volt.

Életéből azt a tanulságot vonhatjuk le, hogy kényelmesebb ugyan a megalkuvás szellemében élni e földön, de kívánatosabb az ő elvei mellett kitartva a — halál; nem az utókor ítéléteért, hanem azért az ítéléteért, mi a halál után előttünk áll, hol az egyház szerzője előtt kell leszámlolnunk.

Hogy bivei félve tisztelték, paptársai tisztelte környékezték, az intelligens világi elem csatlakozott beone, mert személyes találkozásnál kifogástalan uri embernek tapasztalta, hogy még évek előtt a tanügy oltárára 400 koronás áldozattal járult, most pedig szerzett vagyonát jótékony célra hagyta, általánosan ismert dolog.

Földi részeit a feltámadásig, hű csatlósá, Vitos Mózes, a liberalismus dulásának írója, a Csiki Filtetek szerkesztőjének szomszédaságába bocsátották sírjába. Aki ki nem engedtelődött

iránta, dobhat követ rája. Mi puha lány földet hintünk ércokporájára, azon kívánsággal, hogy teste térjen vissza a földbe, s ha a lélek oly szoros viszonyban van a testtel, hogy ideiglenes elválása keserű halálba kerül; ha a szellem annyira tapad a göröngyhöz, hogy e tapadásból a bazaszeretet szent érzelme szütleik, sírhantjának a szél szárnyain szetszálló porai szolgáljanak övszerül a kor ártalmi ellen. Közbenjáró imádsága pedig a legnagyobb hazafi Jézustól nyerjen az egyház számára ébresztgető, tisztító csapásokat; a haza számára szent sovizmust, a székely nyomor enyhítésére szönte egyetértést s legyen úgy mint régen volt.

EGYESÜLETI ÉLET.

Oltáregyesületi hírek.

A központi oltáregyesület lelki gyakorlatai. Mint minden évben, úgy most is kegyes főpásztorunk jószágából és fáradságtalan igazgatónknak közbenjárása révén lelki gyakorlatokat tartott a központi oltáregyesület. Naponta háromszor megszözlalt a rárdei templomnak kis harangja, mintegy azt sugva: „Jöjjetek, tartatók bűnbánatot.“! Sávesen talált mindenkit ezen hívó szöztat, ki-ki abban hagyta foglalkozását, sietett a templomba, hol Jézus Krisztus szeretetétől áthatott jesusita atya ft. P. Biró szívevel, lélekkel hirdette sz. hitünknek igazságait. Gyönyörtlen fejtezdte a lélek nagyságát, föltárta a bűnek undokságát, élveztetet a halál iskolájába, lefestette a menyországot, a pokolt, meglátóan esetelte a nő méltóságát, hivatását, a szivrelható példákkal bizonyított a mondottak mellett.

Hála Istennek! Nem hiába fáradozott a láng-lelkű apostol, felpattantak a jég páncélok, meglágyultak a szívek, föllobbant a lelkekben az úr Jézus iránti szeretet. 28-án déltan számosan borultak bűnbánólag a sz. kereszt tövéhez, sietve keresték föl a gyóntató székeket, hogy a bűnbánat szentségében megtisztítsák szíveket, letegyék a rabbilincseket.

29-én reggel beszélt utóijára, hogy ezen üdvös napoknak szent emlékei fölé helyezze a babér koszorút, hogy elvezesse vezeklő hűveit a boldogság torrásához, az édes Jézushoz. Fáradságának jutalmául következőket kérte hallgatónól. 1) „Tartsatok ki kedveseim! ne sajnáljatok a fáradságot az úr Jézusért, mnkáljatok, áldozatok, diszítetek az Ő templomát, a jó Jézus égi koronával fizet majd érte. Őrizzétek meg lelketeket a súlyos bűntől és ezt az által fogjátok elérni, ha gyakran, méltóan járultok a szentségekhez. 3) Ne kössétek lelketeket a földiekhez, azokat csak szölgáknak, eszököknek tekintsétek, Isten tartsátok szem előtt, mindent iránta való szeretetből tegyétek.

Azán vasárnap reggel, a 8 órai szent misé alatt számosan fogadták szívekbé az isteni Üdvözítőt. Az ünnepejt még meghatóbbá tette az intézetnek gyönyörtü énekkora. Az öröm, hála és elválás tájdlmainak könnyei szállottak föl az eget Úrához, áldást esdvén kegyes főpásztorunkra, ki hűveinek boldogításáért nem ismer áldozatot, áldást kértek a jó igazgatóra, ki az egytel jöletéért annyit küzd és fárado. Ezen könnyek kisörték tovább sz. utjára a jó lelki atyát, a hálát rebegnek mindazoknak, kik a gyóntató székekben Jézust helyettesítren, letörlték a tájdlalom könyeit. Isten fizesse meg mindnyájoknak!

Megjegyezzük, hogy e lelkigyakorlatokon résztveit kegyelmes asszonyok is, jó példát adva az egyteli tagoknak.

A tisztikar vasárnap testületileg ment a jesusita atyához s így közönte meg apostoli büzségát.

Lélekemelő magasztos ünnep volt márc. hó 29. és 30-án a *szathnai oltáregyesületnek*. Ünnepek nevezem és méltán, mert isteni lakoma volt, melyen az angyalok szolgáltak. Apostoli lelki Főpásztorunk kegyes intézkedéséből vasárnap délben érkezett hozzánk Főtisztelendő P. Midlinszky, Jézustársasági atya az oltáregyesületek főigazgatója kíséretében, hogy a tagokat egy kis lelkigyakorlat után a penitencia tartás szentségébe részesíték.

Délután 4 órakor tartott szent beszédében hathatós szavakkal ecsegette a főtisztelendő pater a szent. gyónás isteni alapítását, annak elkerülhetetlenül szükséges voltát, szép példákkal buzdítván a hivatelt, hogy e szentséghez járuljanak, megcáfolva ama téves gondolkodást: „Nekem nincs mit meggyónnom, anélkül is lehet az ember jó keresztény.” Azt hiszem minden túlzás nélkül szavai hatásának tulajdonítható azon meglepő körülmény, hogy bár igen sokan végeztek már el busvétii gyónásukat, a 110-ét meghaladta azok száma, kik az esti és kora reggeli órákban lelkükben megtisztultak. Reggel 1/29-kor a központi oltáregyleti igazgató lépett a szószékre, az oltáregyesület tagjaihoz intézte szavait, fejtegetve az egyesületnek tulajdonképeni, magas célját, egész lelkét szavakba öntve inté a tagokat a Szentségi Ur Jézus iránti odaadó szeretetre, legmélyebb hála és tisztelőnyilvánításra, imáadásra, főképp pedig a rendíthetetlen erős hitre, mely mind ennek kútfeje. Áthátva a valódi lelki öröm és hála érzettől, az egyesület választmányja, özv. Lukács Jánosné elnök, Angyal Józsefné és Lipner Jánosné alelnökök vezetése alatt a délelőtti folyamán tisztelték a központi Igazgatót — ki semmi fáradságot nem ismer ott, hol a hívek lelkiüdvének előmozdításáról van szó — és hála köszönetét fejezte ki mindkét buzgó lelkiatyának szives fáradozásaiért, kérve, tolmácsolniak ezt a kegyes Főpásztor előtt, hogy legalább e csekélység által viszonozzuk atyai gondoskodását. Azután bucsuztunk.

A Főtisztelendő Urak eltávoztak, de a béke és áldás, melyet osztottak, még soká szivünkben marad.

Szegedért a nagy hét 3 első napján tartja az egyelt lelkigyakorlatát naponként két elmélkedéssel d. u. 3 és este 7 órakor. Helyes! Csak hódítson is mindenfelé a lelkigyakorlat eszméje.

Osztódn a tagok minden pénteken privatum is tartanak szentségimádást.

Rudnóth. A tagok nagyobb része minden hó elején gyómk. Az egyházi megrongált ruhák kijavításában egymással versengenek. Templomi fehérneműk megmosásáért többé nincs kiadásunk, mert ők maguk végzik rendre. Hat új tag jelentkezett.

Oltáregyleti havi közlőnyitnk május havában meg fog jelenni.

Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat választmányi gyűlése. Társulatunk április hó 1-én d. u. 5 órakor választmányi gyűlést tartott, a melyen jelen voltak: Ujfalasy József dr. elnök., Tamási Áron alelnök, Csiky Miklós pénztáros, Czibalmos József ellenőr, Wagner Sándor szerkesztő, Pál Antal, Kóródy Péter dr., Fejér Gerő dr., Raas Károly vál. tagok., Kárpási János titkár. Elnök megnyitván a gyűlést először is *Váczy József* p. u. biztost a titkár ajánlására a Társulat rendes tagjának megválasztották. Ezután Csiky Miklós pénztáros jelentést tett a pénztárnak 1903. márc. 7-én történt átvételéről, majd Wagner Sándor szerkesztő előadta a lap szerkesztése ügyében való végleges megállapodását. Ekkor a lap kiadása ügyében kiküldött bizottság részéről jelentést tett Csiky Miklós és egyuttal

bemutatta a nyomdászsal kötendő szerződés tervezetét, a melyet a választmány elfogadott és elhatározta, hogy ez értelemben a szerződést megkötí, s így a lapnak nyomtatását és ekspediálását Papp Györgyjeszközi. Majd Wagner Sándor, szerkesztő indítványára elhatározták, hogy ezentul a lap *vasárnap* jelenik meg, s *szög* is szöb külseje is legyen, új cimklisést készíttetnek. A lap ekspediálásának tárgyalásánál osztatlan elismeréssel emlékezett meg a választmány *Cserni Béla* dr.-ról, a ki a lapnak szétküldését immár 25 éve gondosan intézte, s ezen buzgó munkájáért neki jegyzőkönyvileg köszönetet szavazott. Ezután Pál Antal jelentette, hogy a Társulat könyveinek tolosztásánál a kiküldött bizottság megfelelő tigelemmel és gondnal járt el, szétosztván a Mária kongregáció, az ifjusági és tanári könyvtár közt a még használható mlvetek. A Társulat kiadványait pedig megfelelő példányban külön a titkár őrizetére bízták, a többieket azután a lapokban hirdetik és a kiadóhivatalban elárussítják. (ki.)

H I R E K.

— **Püspök Urunk** IV. sz. körlevele Jézus és Mária a szent szive tisztelőtára alakult ájtatos egyesületeknek engedélyezett búcsúkról szétküldött. A körlevélhez igen hasznos mellékletként van csatolva az 1876—1902. időközben megjelent püspöki körlevelek tartalmának betűs sora.

— **Megyei rendes közgyűlése** volt Alsó-Fehér vármegyének március 30-án Nagyenyeden. A tagok számkatlan nagy számban jelentek meg. Az érdeklődést emelte azon körülmény, hogy e közgyűlés összeesett *Szász József* alispán *25 éves hivataloskodásának jubileumául*. Szász Józsefet tündérvölög a vármegyei ellenzéki emelte a legutóbbi tisztújításban az alispáni székbe. A közgyűlése lejtettek az összes vármegyei országos képviselők is Mohay Sándor államtitkár kivételével.

A tárgyszorozat 87. pontját az állandó választmány jelentése kapcsán a közgyűlés egykettő kivételével egyhangulag elfogadta. Az alispáni jelentésnél Fogarassy Albert tanár azon indítványa, hogy *Szász József* alispán érdemei jegyzőkönyvileg megörökíttessenek, Hosszú László dr. p. praelatus, balázsfalvi kanonok és Kóródy Péter dr. theol. tanár hozzászólása után a közgyűlés nagy lelkesedéssel határozta emelte. Örvendetes jele ez annak, hogy a két párt feledve a választási harcokat, szívesen nyújt egymásnak békejobbot. Somogyvármegyének — a magyar földnek magyar kézen való megtartása és Győr vármegyének — párbaj kiirtásáról szóló átiratainál a közgyűlés az állandó választmányt leszavazta és az átiratok pártolását határozta. Az első mellett Fogarassy Albert és Jancsó Sándor ev. ref. lelkes, a második mellett pedig ugyanők, Kóródy Péter dr. és Varró László dr. nagyenyedi polgármester szóltak fel. Míg a párbaj védelmére egyedül Bánffy János báró emelt szót.

Közgyűlés után az egyes testületek tisztelegtek a jubiléus alispánál. A vármegye közönsége nevében Csató János ny. alispán üdvözölte, a megye négy városát pedig Novák Ferenc Gyulafehérvár polgármestere vezette. — Délután három órakor Nagyenyed város házának díszteremében 250 terítéku banket volt, a hol a rokonszenves alispán újabb tündetésekben részesítették. Ötvennél több üdvözlő sürgöny érkezett. Az üdvözlők között volt Majláth G. Károly gr. erdélyi püspök, Lukács László miniszter, Bartók György ev. ref. plátpök, Mohay Sándor államtitkár és mások.

— **A székhelykeresztúri m. kir. állami tanítóképző intézet** I-ső osztályába az 1903—1904. iskolai évre felvezeknek oly éptestű, épszerveztű, egészséges ifjakat, akik 14-ik életévüket betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek és a gymnasium, vagy reáliskola, vagy a polgári iskola legalább négy alós osztályát, vagy a felső népiskolát jó sikerrel végezték, vagy a jelen év június hó végéig elvégzik. A felveendő 24 iju közül 20, jó iskolai bizonyítvány és kellőleg igazolt szegénység alapján, a következő állami segélyben fog részesülni: havonként 11—12 korona pénzsegély, fehérneműmosatás és netalán betegség esetében gyógykezelés, esetleg bentlakás is. A pénzsegély a tanuláshoz és magaviselethez képest már a második éven kezdve 16—18 koronáig emelkedhetik havonként. A bentlakók ingyen lakást, fűtést és világitást is élveznek. A felvételtérítésköltség irt és 1 koronás bélyeggel ellátott folyamodások a tanítóképzőintézet igazgató-tanácsához címezve jelen év május 31-ig Ujvári Mihály igazgatóhoz küldendő be. A folyamodás a következő és szabály szerint felbelyegzett okmányokkal szerelendő fel: 1) Iskolai bizonyítvány az 1901—1902. iskolai évről, év h a m a d i értesítő. A jelen tanévi végbizonyítvány a felvételt napjáig, július 1-éig az igazgatószobhoz utólagosan okvetlenül beküldendő. 2.) Születési bizonyítvány. 3.) Tiszti orvosi bizonyítvány. 4.) Ujraoltási bizonyítvány. 5.) Hiteles közégi vagy szegénységi bizonyítvány. 6.) Hiteles családi értesítő a lelkészi hivatal-vagy közégi előjáróságtól. Egyéb tudnivalókról szívesen értesíti az érdekelteket az igazgatószob.

— **Sina Simon br.** féle népiskolai volt tanítók segélyezésére szóló alapítványnál egy 200 koronás hely lévén úreszedében, ezen hely betöltésére a vallás és közoktatásügyi miniszter pályázatot hirdet. Az erdélyi egyházmegei r. k. tanító — pályázók közül az alapító levél értelmében a minősítési táblázat csatolása mellett Püspök urunk hármát jelöl ki a v. és közokt. miniszternek május hó végéig.

— **A gyulafehérvári székesegyházban** a nagyheti ájtatoságok alatt előadandó énekek: *Virágvasárnap*, a barkaszentelőnél minden Gregorian, azaz choraliter, kivéve a körmeneti éneket (magyar), és az Ingreddente D. 4. szól. férfikar Hallertől. Mise férfikarra három szólamu Eliástól: Graduale: Tenuisti man. dextr. choraliter. A passio Turbája: 4 sz. fkar. Ett-től (Witt. Cant. ss. 100 oldal) Offertorium „Improperium“ 4 sz. fkar. Führer Róbert-től. In Matutinis tenebrarum: A Lamentatioakat próbaterek éneklk harmonium kísérettel. Benediktus férfi karra 4 szól. Miserere 4 sz. fk. Casciolius-tól (Witt Cantus. ss. nr. 63.) Christus factus est 4 sz. fk. Witt-től (Witt Cant. ss. nr. 81.

Nagyszértlőkön Kyris és Gloria Kloss miséjéből 4. sz. f. k. orgonakísérettel. Graduale Christus factus est. Witt. (Witt Cant. ss. nr. 81.) Offertorium: Vexilla regis. — A szent. áldozás alatt: Lauda Sion Kloss-tól vegyeskar, — a körmenethez: Pange lingua Ett-től. Lábmosság: Mandatum novum 4 sz. férfikar.

Nagypénteken Mise: choraliter: a passio Turbája 4 sz. f.-kar Ett. (Witt. cant. ss. 104. old.) Adoratió alatt: Popule meus, da Vittorra (Kothe Mus. sacra nr. 67) A körmenethez. „Vexilla regis“ (Kothe nr. 85.) Processio ad Sepulchrum Domini: Pange lingua Ett-től és később: „Ecce quomodo moritur justus“ Händl (Kothe M. s. 69.) Délután a predikáció előtt: „Stabat mater“ férfi karra Zsasskovszkytól.

Nagyszombat: Mise Eliástól 4 sz. „Ps. Laudate Domium“ és Magnificat choraliter orgonakísérettel mellett. Este a feltámadásnál „Exurge“ 4 sz. fk. Egy Józseftől, „Regna coeli“ Pelikan-

tól. „Tantum ergo“ és „Genitori“ 4 szl. férfikar Klostól.

Husvétvasárnap: „Ecce sacerdos magnus“ 4 szl. férfikar Resch L. Gy.-tól. „Missa vocalis“ 4 sz. férfikar Resch L. Gy.-tól.

Husvételthét: Missa in B.-dar Klostól. 4 sz. férfikar.

— **P. Midlitzky** atyának a gyfehérvári irlalmas növérek templomában ap. 1—3-ig tartott konferencia beszédeit városunk férfi közönsége valóban dicseretes buzgósággal hallgatta. A templom minden este zsufolásig megtelt s a hallgatók között más vallásúakat is nagy számban láthattunk.

— **Közönetnyilvánítás.** Az erdélyi növédekparok M. E. J. Iskolája ez uton is hálás köszönetét fejezi ki azon nagylelkű adományért, melyben régi jöveje Dr. Reiner Zsigmond budapesti ügyvéd ur legutóbb is részesített. Ugyanis a Természettudományi Közlöny egy egész évfolyamát sziveskedett az Iskola számára megküldeni, kilitásba helyezvén egy szersmind azt is, hogy a további évfolyamokat is megfőja küldeni. A növédekparok M. E. J. Iskolája.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* *A fírenzei egyesülés,* írta Vaszőcsik Theodor. Ára 1 kor. 20 f. Kapható Sátoralja-Ujbelyt a szerzőnél. Érdekes kis egybátörténelmi monográfia. Keret, érték tekintetében olyan, mint egy doktori értekezés. Igaz, hogy nagyon specialis tárgyú; a ferrara-flórencei egyetemes zsinat történetét, illetőleg felolvasását írta meg szerző a latin-görög unió eseményeiről. De aki szeretne bepillantani egy egyetemes zsinat műhelyébe, öhajlja tudni a zsinatok munkarendjét, rendszerét, valamint a megállapodások előtti vitaközlások menetét, hangját és az egyes szereplő atyak magatartását, szellemi erejét szemben sz ellenségek vezetőivel, — annak igen ajánlatos ezen kis munka elolvasása. Megismerjük belőle részletesen azt a hosszú disputát, melyet a *filioque* szócska miatt, mint az egyesülők legfőbb akadályá miatt folytattak a görögök a latinokkal. Szépen kidomorodik a tudós és egyházas lelkületű Bessarionnak jelleme, ki görög letére nyugodtan meghajlik a latinok érveit előtt. Második érdekes alakja a zsinatnak Gyula bíboros, ki erősen lapítja dialektikájával a görögöket. A harmadik pedig a tavasz és turgangos Etezius Márk, kit a görögök részéről az értelem egyedül képesit a vitának ideig-óráig tartó folytatására, s a ki a latinok iránti engedzelhetlen gyűlöletét nem tudomán szerkeszeli a zsinat befejezése után, 1439-től kezdődőleg a megtértek jó nagy részét visszalázította a régi szimába, kiadván a jelszót: inkább leszünk törökök, mint latinok. A mű nyelvezete nem elég magyaros. Sokkal jobb és élvezhetőbb lett volna a kis könyv, ha szerző bővebb történelmi reflexiókkal szövi át előadását. Van egy téves állítása is. A magyarországi olahok megtérése nem a negyvenedik évre esik a ruthének megtérése (1649) után, hanem az ötvenedik évre. Hiszen 1698 október 7-ikén fogadta el ünnepelesen ez uniót az Athinázi érsek által egybehívott zsinat Gyulafehérvárt.

* *A gyakori szent áldozás.* Írta a híres, boldog emléktű *Segur*, fordította *Maison* Jeromos hitoktató. A 112 oldalra terjedő könyvecske ára csak 40 fillér. Kapható szerzőnél Szabadkán. Melegen ajánljuk megvételre mindazoknak, kik a hitbuzgalmi irodalom pártolói, s még inkább aszkeziare törekszenek. Szerző igazi melegséggel, a misztika minden eszközzel igyekszik megkedveltetni olvasóival a gyakori szent áldozást

a tökéletesedő életnek ezt a boldog édes táplálékát. Finom kézzel bontja szét az agályosokat és a lelki szárazságba eső lelkek tépelődéseit, mikkel a gyakori szent áldozástól, való félszűket szokták legtöbbször megokolni. A hitbuzgalmi, főképen az oltáregyesülletek lelkes vezetői bő anyagot találnak e kis műben konferenciabeszédek készítésére, az értelmesebb híveknek pedig egyes fejezetek olvasása naponként bőséges vigasztalást, nagy fokú lelki építést szerez.

* *Megjelent „Ave égi szűz“* két magyar Mária ének, vegyes karra és a nép számára orgonakísérettel, Toldalgi Samu gr. petroszényi plebánosnak ajánlva. Az énekek egyikének szövege néhai Mayerhoffer J. győri kanonoktól való, a másikat Köser Szévérf gyfehérvári theologus írta. A szövegeket megzenésítette és harmonizálta Resch L. György székesegyház karnagyunk, kinek ez már 51. egyház-zenei műve, s kinek ezeken kívül még 42 világi zeneszerzeménye van. Jelen művéről egy híres szakember, a ki a magyarországi Cecilia-egyesületek alapító tagja, a többek között ezeket írja: „Ezen énekek dallama költői, nemes és egyszerű úgy, hogy egyháziassága nem hagy fenn kívánni valót“. A műveket erdélyi Püspök Ur 529—1903. sz. a jóváhagyta, több megyés püspök körlevelében ajánlotta. — Nagyon melegen ajánljuk mi is e műveket az egyházmegyei Főtisztelendő papság és kántor urak szives figyelmébe. — Kapható a szerzőnél Gyulafehérvárt. Ára egy korona.

CSARNOK.

Uti emlékeimből.

Írta: *Prokuper Sámuel.*

(Vége.)

Salzburg.

Vasárnap levén, reggel a „Hölléből“ a Himmelbe, a nagyszerű székesegyházba mentünk elvégzendők szent misénknek. A terek, utcák ünneplő népséggel telve, sokan a festői alpeai népdiszletben, mindnyájan egy közös cél felé: a templomokba siettek. Salzburgnak 24 kath. temploma van, azok közül a legnevezetesebb a székesegyház, mely olasz renaissance stilyban épült kupolás templom; homlokzata márvány, belejének nagyszerűsége imponzás, mindentlutt stucco diszitrvény, a boltozatok minden oldala képeznek. A színezés élénksége, a modern vallásos festészet remekévé teszük a freskókat. Kicsinyben a szent. Péter templom kupolájához hasonlító kupolája alatt folytatódnak a stucco diszitrvények és freskók. Minden legkisebb rész művészi tökély és szépség.

Mig elvégeztük a szent. misét, az óriási dóm zsufolásig megtelt ájtatos közönséggel, mert megkezdődött a prédikáció és parochialis szent. mise. Örvendett lelkünk ezen látványnak, a hitélet ezen bizonságának. Ha Salzburg városa 24 temploma ilyen zsufolva van vasárnaponkint, akkor nagyon kevesen mulasztják el a szent. misét, levén a városnak 30000 lakósa.

Ezután sorra bejártuk a nevezetesebb templomokat. Mindentlutt tele hívó és ájtatoskodó néppel. A híres szent. Péter temetőben van a góth stilyú szent. Margit templom, mely tele van sir-emlékekkel, minden talpalatnyi hely oldalán, alul felül síremlék. A templom a temető közepén fekszik, mely temető egyik oldalán égig meredő sziklák állják el az utat, a sziklafalakban levő cellák között van egy martyrusok cellája is, ki it szenvedett vértanú halált. Ez a temető egyiké a

világ legszebb fekvéstől nyughelyeinek és nevezetességét képezi Salzburgnak.

Felmentük a Nombergen levő apáca templomba is, mely szép román stilyú épület sok szép fallémennyel. Az egyetemi templomot Fischer tervei szerint építették s fényes bel-sejével imponál. Ez lesz a restaurálandó kath. egyetem temploma, ha az egyetem, melynek céljaira a hitbuzgó nép ezeket gyjtította, létesül. A szent. Sebestény templomban van Theophrastus Paracelsus a híres orvos, phisicus és bölcsész síremléke, meg Wolf Dietrich érsek mauzoleuma.

A templomok megtekintése után felsétáltunk a serperintin utakon a Hohen-Salzburg várba, most kaszárnya. Leírhatatlan szép látvány terült el szemünk előtt. Szemben velünk a 650 méter magas Kapucinerberg a rajta levő kolostorral és templommal, alján villákkal, tovább keletre az 1286 méter magas Saiberg, melyre fogaskereklű vasút visz fel. A Mönchsberg és a Kapucinerberg közötti völgyben folyik a kedves Saibach a mindkét partján a város terül el, mely imponzás épületeivel, templomaival valódi nagyváros képét tünteti fel. Továbbá a kékellő alpok, dombok tarkázva falvakkal, templomokkal. Nem hiába nevezte el Humboldt Salzburgot a világ egyik legszebb fekvéstől városának. S a mint így elmerengve szemléltem a várost; eszembe jutott a város történelmi multja. Hogyan jött ide szent. Rupert vörmsi püspök a pogány Jetvarumba, hogy térítette meg a pogány népeket. Utódai mikép uralkodtak 1802-ig e tartomány felett, mennyi áldásos intézmény közöni létét a papi uralomnak. A fényes templomok, iskolák, jötekonny intézetek könyvtárak, muzeumok. Amott fekszik az érsekék egykori laka, most caaszári palota, a Miraball palota, melyet Wolf érsek építtetett, a híres sziklába vesett istállóval, mely Európának legszebb istállója volt. Maga e búske erőssége, a Hohen-Salzburg, hány dicsőséges napot látott, hány ostromot kiállott. Amott az 1810-ben beszlntetett egyetem, melyet a kath. hitbuzgóság most készlül feleleveníteni, híres könyvtára és gyjtjeményeivel mind a papi uralom maradványa. S most az egykor az egész ország felett uralkodó hercegeknek, kénytelen évi 4000 frt. fizetéssel megélni, úgy hogy szegénysége miatt még repraesentálni sem képes. Megfosztották az egyházat birtokától s kegyelem morzást dobtak oda, mely az éhenhalától sem mentené meg.

De hallga! A piac toronyában megkondult a híres harangjáték, a szellő szárnyai felhozzák ide e hangokat, mintha túlvilági sphaera zenéje volna, oly különösen szép és szokatlan.

A piaci lárna megszűnik, mindenki nesztelentlül figyel a hangokra, melyek Mozartnak egyik dallamát reprodukálják.

Salzburg Mozart szülővárosa és erre nagyon is büszkék a Salzburgiak. A Mozart kultusz nagyon is diszlik a városban, van tere Mozart-nagb elnevezve, rajta Schvanthalerner szép szobrával, van Mozart múzeuma. Minden nyáron európai híru művészek közreműködésével előadják a dombban a mester egyik-másik remekét; a mult nyáron a rekviemét adták elő.

Valóban búske is lehet a város nagy fiára, ki halhatatlan művei által örök dicsőséget szerzett nevének. Atya az érseki templom karnagya volt. A kis Mozart játszva tanulta el a zongora művészetét. Négy éves korában már komponált. Hat éves korában művészi körutra indult atyjával és nővérével. Bécsben Ferenc császár és Mária Terézia előtt játszott, ez alkalommal a caaszár tréfalól befűdte a klaviaturát s a kis művészt ez sem hozta zavarba, játszott a befűdött klaviaturán virtuozitással. Tizenkét éves korában írta első operáját és egy év múlva szemlélyesen vezényelte első miséjének előadását ki tudná előzárítani hány misét, operát írt re-

kiemég, mely hattyudala volt. A Figaro lakodalom. Don Iván, Varázsfuvola mai napon is remekei a zeneköltészetnek és azok lesznek örökké, mert nem ephemerikus, hanem örök értékű művek.

Harcincöt éves korában halt el a nagy mester hasonlóan a virágokhoz, melyek korán virulnak, de korán hervadnak is el.

Lemenet a káptalan utcán mentünk keresztül, mely utca hosszú sor emeletes palotáival a benne aralkodó eszennel arra vall, hogy lakói komoly munkához szokott emberek. A dom bomlokzatát most is restaurálják, az álványok sem engedik látni szépségét. Az utcákon vasárnap közönség tolong, katonazenekar hangjai hallatszanak mindenütt vasárnapi hangulat. Feltűnően sok idegen járja be a város utcáit, köztük igen sok magyar is. Látszik a Salzkammergutnak a nagy vonzóerővel bír a szomszéd Magyarországára is.

Midőn a „Hölle“ szellős verandáján megébredtünk, csakugyan elmondtuk, hogy nem volt okunk megbánni, hogy ide jutottunk. Iztetes ételek és pedig nagyon is jutányos áron, megbarátkoztattak a helyiséggel, de legkevésbé sem az elnevezéssel.

Az én kedves utitársam elvi ellensége a hegymászásnak, hasonlóan nem kedveli a lifteket, sordony pályákat, gózsiklókat és így a délutáni időt azzal töltöttük el, hogy kirándultunk a térségen guruló gőztramvayon Hellbonnba.

Egyik salzburgi hercegének egy pompás nyaralót épített a parkkal körülvéttette a parkot berendezette vízművekkel, melyek sokaknak ma is kedves mulatságot okoznak. Nagy csoport látogatót vezet körül mindig a megbízott felttyelő. A parkban különböző ülőhelyek kínálkoznak a fáradt látogatóra, de lellni nem taná-

csos, mert fellürlől, oldalról nyakunkba csordul e kristálytiszta havasi víz. Fülkék, barlangok telvék ezer meg ezer alakkal, melyek csak egy nyomásra várnak, hogy bennünket megfűtősszenek. Legszebb a barlang, mely csepkövekkel művésziesen ki van rakva s egy nyomásra bübajos hangok tömkelegét hallhatni. Mintha az erdő és mező összes éneklő madarai concertet adni gyílltek volna egybe. A fülemile bájos hangja, a pacsirta, a rigó, a kakuk éneke olyan hűsen utánozva, hogy gyönyörűség ezeket hallani. Kijövet a barlangból megindult a szabadban levő összes vizimű. Egész mechanikai szinbáz, hol ezer meg ezer alak napi foglalatosságában látható, ábrázolván egy kis város életét. Artatlan gyönyörűséget okoz mindenkinek a szellemes szerkezet.

Másnap reggel, midőn bucsut vettünk Salzburgtól, az ég vízművei is egész erejükből tevékenységben voltak. A zuhogó zápor elfűdte előttünk a vidéket, egészen Bécsig az állomási épületeken kívül mit sem láttunk. Bécsből is csak annyit, a mennyit egy fiakerből fél órai ut alatt, míg a Westbanhofból a Staatsbanhofig átkocsiztunk. Nemsokára Pozsonynál magyar földre léptünk, szívünk örvendett mindeennek, az első magyar kalauzt is szinte megéjlenettük. Itt az idő derültebb volt. Láttuk Pozsony szép városát, váromjával, láttuk a dunai részletet, Visegrádot, Vácot, mely részlet bátran versenyezhetne a Rajna mellékével, végre megérkeztünk hazánk fővárosába s bár itt szokatlanul hideg szél fajt, mégis szívünk hevesebben dobogott, örömmel siettünk másnap a Jezsuita atyák templomába hálát adandók lstennek, hogy nagy utazásunk tartama alatt minden bajtól megóvott.

A szerkesztő üzenete.

Egy másik jelenvolt. A mint mostani számunkból látni méltóztatik, abban az ügyben már korábban kaptunk egy közleményt, mely pozitív adatokkal is szolgál s ezért ezt közöltük. Szíves érdeklődését különben nagyon köszönjük s engedje meg, hogy általán ismert komoly munkásságára a jövőben számíthassunk.

Pályázati hirdetés.

A szökefalvi róm. kath. kántortanítói állásra folyó évi április 8-ig terjedő határidővel pályázatot hirdetek. Fizetése: 1.) Az erdélyi r. k. elemi iskola alapból évi 226 k. 2. Dániel Zsófia-féle kegyes alapítványból évi 23 k. 34 f. 3. Dániel Zsófia-féle kegyes alapítvány terményben 10 évi átlag szerint 38 k. 40 f. 4.) Fapénz 14 k. 40 f. 5.) Az anyaegyház és filiákból kepeben tíz évi átlag szerint 152 k. 60 f. — 6.) Tandíjból 24 k. — 7.) Stóliaris jövedelem 40 k. 8.) Két hold szántó évi értéke minimalis 60 k. 9.) Vámosgálfalvi r. k. temető fűvének értéke 4 k. 10.) Allamsegély évi 232 k. 11.) Ötödéves korpótlék az arra jogosultnak évi 100 korona. Összesen 914 korona 74 fillér. Kötelességei: A hat osztályú vegyes elemi népiskolának önálló vezetése és az ismétlő iskolára kötelesek tanítása, valamint az összes kántori teendők teljesítése. Kelt Szökefalván, 1903. évi márczius 8-án. Mártonffy Sándor lelkész.

Husvétí képes levelezőlapok

dús választékban kaphatók

a püspöki lyc. könyvnyomdában

—|| Gyulafehérvárt. ||—

Eladó egy nagy terjedelmű HÁZASTELEK

➡ Hol? Megmondja a kiadóhivatal. ➡

HELHIVJUK a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben **birtokok eladását vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását** czélszerűen lehet eszközölni, — továbbá **gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére, és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.**

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt **könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat, fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási, gazdasági és más eszközöket stb. stb.**

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló		
hirdetés egyszeri közlési díja		K. 20.—
Egy fél	oldal	„ 12.—
Egy negyed	„	„ 8.—
Egy nyolczad	»	„ 6.—
Egy tizenhatod	»	„ 4.—
Egy harminczketted	»	„ 2.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetes megrendelése esetén 10% árengedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik, és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is ellvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számítatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** =====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a püspöki Lyceumi könyvnyomtatóba intézendők.

Tisztelettel

a kiadóhivatal.